

Magdaléna Nespěšná Hamsíková, Zámek Horšovský Týn. Šlechtické sídlo jako zrcadlo života jeho obyvatel kolem poloviny 16. století, Praha 2023.

Oponentský posudek na habilitační práci

Ve výzkumu stavebních dějin šlechtických rezidencí se v posledních letech stále častěji uplatňuje propojení kunsthistorických přístupů s metodami používanými v moderní historické vědě, ať už jsou ovlivněné dějinami každodennosti anebo teoretickým konceptem symbolické komunikace. Příkladem mohou být práce Václava Bůžka a Ondřeje Jakubce o rožmberské Kratochvíli, Pavla Waissera o perněstejské Litomyšli anebo četné studie z moravského prostředí od Tomáše Knoze. Řadí se k nim i předložený rukopis, jehož autorka Magdalena Nespěšná Hamsíková si klade za cíl objasnit stavební dějiny renesančního zámku Horšovský Týn a úlohu, která v nich připadla jeho stavebníkovi Janu ml. Popelovi z Lobkovicz.

Práce je soustředěna do tří kapitol. V první z nich autorka seznamuje čtenáře s využitými prameny a s dosavadním bádáním o dějinách horšovsko-týneckého zámku. Upozorňuje na některé omyly (hlavně v dataci) a problematické hypotézy, které již byly většinou v průběhu let vyvráceny, ale i přesto se nadále objevují v odborné literatuře. Pozitivně lze hodnotit fakt, že se autorka poznatky o horšovsko-týnecké rezidenci snaží zasadit do širšího kontextu, v němž stavba zámku vznikala, ať už šlo o kulturní zázemí lobkowiczského rodu, anebo vliv, jež na podobu rezidence měli tzv. ticinští mistři v čele s Agostinem Gallim.

Zatímco kunsthistorická literatura je autorce známá, pasáže věnované dějinám lobkowiczského rodu by bylo vhodné doplnit o skutečně aktuální bibliografii. Je překvapivé, že autorka naprosto opomíjí práci *Höfe und Residenzen im spätmittelalterlichen Reich*, jež vznikla pod vedením Wenera Paraviciniho a obsahuje též informace o šlechtických dvorech v Čechách a na Moravě včetně obsáhlého hesla věnovaného rezidencím Lobkowiczů (s. 898-933, přímo k Horšovskému Týnu s. 911-914).¹ Rozšíření by si však zasloužila rovněž pramenná základna. Je zjevné, že Magdalena Nespěšná Hamsíková vychází ve svých výzkumech hlavně ze studia samotné stavby. Přesto se domnívám, že by bylo vhodné blíže nahlédnout přinejmenším též do archivních pramenů uložených ve fondu Velkostatek Horšovský Týn klatovské pobočky SOA v Plzni, ve fondu Archiv města Horšovský Týn horšovsko-týnecké pobočky SOKA Domažlice, ale i fondu Herrschaft Bischofteinitz uloženého v rodinném archivu Trauttmansdorffů v Österreichisches Staatsarchiv ve Vídni. Vzhledem k rodinným vazbám Lobkowiczů a rodu erbu červené pětilisté růže by si jistě zasloužily pozornost též RA Rožmberků uložený ve Státním oblastním archivu v Třeboni.

Druhá kapitola se již zaměřuje na samotnou stavební historii horšovsko-týnecké rezidence. Autorka nejprve čtenáře seznamuje s podobou původního středověkého hradu Jana III. z Dražic. Ten si tak může udělat představu o tom, jak tato rezidence vypadala na počátku kariéry Jana ml. Popela z Lobkovicz, ještě předtím, než se šlechtic pustil do její rozsáhlé přestavby.

¹ Werner Paravicini (Hgg.), *Höfe und Residenzen im spätmittelalterlichen Reich. Grafen und Herren I., Ostfildern 2012 (=Residenzenforschung. Herausgegeben von der Residenzen-Kommission der Akademie der Wissenschaften zu Göttingen Band 15. IV), s. 898-933.*

Její jednotlivé fáze následně Nespěšná Hamsíková popisuje ve zbytku druhé i třetí kapitoly, v nichž důsledně uplatňuje čistě chronologický sled výkladu.

Autorka si všímá vnější podoby zámku, jeho vnitřní skladby a vybavení místností, jejich funkčního určení i symbolické výzdoby. Veškeré stavební změny přitom klade do souvislosti s vývojem osobního života i politické kariéry Jana ml. Popela z Lobkowicz. Zajímavou formou tak ukazuje, jaké byly stavebníkovy motivace a jak podobu zámku ovlivnila Lobkowiczova potřeba společenské a politické reprezentace. Zámek Horšovský Týn tak v pojetí Magdaleny Nespěšné Hamsíkové není pouze objektem výzkumu, nýbrž představuje též prostředek k poznání myšlenkového a hodnotového světa jeho majitele.

Mezi nejlepší pasáže textu patří ty, jež jsou věnovány výmalbě gotické kaple Nejsvětější Trojice. Autorka předložila poměrně přesvědčivou hypotézu, že tato kaple za svou podobu vděčí Janově první manželce Anně z Biberštejna, a že její originální výzdoba nachází intelektuální oporu v díle Martina Luthera. Obdobně lze vyzdvihnout i předloženou tezi o okolnostech vzniku výzdoby hlavního sálu se zobrazením zemského soudu, již autorka klade do souvislosti s císařskou korunovací Ferdinanda I. Habsburského v roce 1558.

Přestože předložený rukopis přináší řadu zajímavých poznatků a představuje dosud nejdůležitější pojednání o stavebních dějinách horšovsko-týneckého zámku, mnohé z otázek zůstávají dosud nezodpovězené. Spis Magdaleny Nespěšné Hamsíkové je jistě zajímavou případovou studií, která by si však bezpochyby zasloužila pevnější zasazení do obecnějšího rámce problematiky vztahu šlechtických stavebníků a jejich rezidencí v Českém království první poloviny 16. století a stejně tak i do kontextu stávajících výzkumů zahraničních (hlavně zmiňovaný projekt Residenzenforschung Univerzity v Göttingenu a projekt Palatium). Poměrně problematická je též zvolená struktura práce, jež vede často k tomu, že se na různých místech textu opakují stejné informace. Kniha je navíc členěna do velmi malých podkapitol, jejichž názvy ne vždycky odpovídají obsahu (např. v kapitole 2. 3. nese název Osobnost Jana ml. Popela z Lobkowicz a jeho první manželky Anny z Biberštejna, ale o zakladateli tachovské větve rodu Popelů se v ní téměř nic podstatného nedovídáme).

Ještě vážnější výtky lze vznést k jazykové stránce a formální úpravě předloženého spisu. V textu se objevuje řada hrubých gramatických chyb, překlepů a jiných nedůsledností (např. podoba vlastních jmen a geografických názvů – Diettrichštejn x Dittrichštejn namísto správného Dietrichstein, Molarth namísto Mollart, Gratz namísto Graz/lépe Štýrský Hradec, Hieronymus Bosh namísto Bosch), terminologických nepřesností i historických anachronismů: např. s. 54, kdy autorka píše, že Pambio u Lugana tehdy patřilo Itálii; opakovaně používá pojem říšsko-německý král namísto římsko-německý; Annu z Biberštejna nelze označovat jako Annu Biberštejnskou z Lobkowicz, jediné jako Annu Lobkowiczovou z Biberštejna. Gramatických chyb, nepřesností a nedůsledností je v textu nezvykle velké množství. Připomínky lze vznést rovněž ke způsobu citování pramenů a literatury, kde se nadále objevují autorčiny poznámky jako „*doplnit*“, poznámky jsou uváděny v různém fontu a nechybí ani věcné chyby: editorem Paměti Pavla Korky z Korkyně není Petr Vorel (s. 182) nýbrž Zdeněk Vybíral.

Na základě výsledku kontroly originality textu antiplagiátorským programem Turnitin lze konstatovat, že je habilitační spis Magdaleny Nespěšné Hamsíkové původním dílem.

Závěrem: Předložená práce představuje jistě hodnotnou revizi dosavadního bádání o stavebně historickém vývoji horšovsko-týneckého zámku a obsahuje některá originální a zajímavá

zjištění. Obávám se však, že její pojetí i obsahové zaměření nepřekračuje rovinu případové studie. Celkovému dojmu z textu navíc výrazně škodí četné gramatické chyby a formální prohřešky. Rukopis Magdaleny Nespěšné Hamsíkové dle mého soudu nenaplnuje nároky kladené na zvolený druh kvalifikační práce a nedoporučuji jej proto k habilitačnímu řízení.

V Pardubicích, dne 27. září 2023

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.